

ЕДИННОТО ЕВРОПЕЙСКО ИНФОРМАЦИОННО ОБЩЕСТВО ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ

Елица Димова
Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

Резюме

Понятието „информационно общество“ обикновено се използва в много широк смисъл на думата, но предимно като термин, който отразява технологичното развитие на медиите и каналите за комуникация с различни публики от обществото. От днешна гледна точка и в научния смисъл на думата информацията се възприема като ключов ресурс за развитието на обществото. Поради тази причина тя е важен фактор за устойчивото развитие. Това означава, че устойчивостта не е само понятие, свързано с екологията и социалната стабилност, каквото е първичното му определение. То се разглежда като възможност ЕС да се консолидира вътрешно въпреки центробежните тенденции с помощта на информационната политика и адекватно използване ресурсите на информационното общество.

Ключови думи: Европейски съюз, информационно общество, устойчиво развитие, информационна политика, технология.

Keywords: European Union, information society, sustainable development, information policy, technology.

JEL: O10, O19, O21, O32.

Увод

Европейският съюз поражда наднационален правопорядък, който поради уникалната си природа и особен начин на управление се свързва пряко с темата за устойчивото развитие на континента. А понятието „информационно общество“ обикновено се използва в много широк смисъл на думата, но предимно като термин, който отразява технологичното развитие на медиите и мрежите за комуникация с различни публики от обществото. Ключовият ресурс за развитието на обществото е именно информацията. Поради тази причина тя е важен фактор за устойчивото развитие.

1. Разширеното понятие за устойчивост

В различни периоди способността на Общността да се консолидира подпомага преодоляването на глобалните изпитания и кризи. Сега ЕС отново е на кръстопът. Достъпът до информационното общество като една от целите на информационната политика на Общността и технологичният напредък се очакваше да подпомогнат решаването на кръга от социални и цивилизационни проблеми. Самото понятие за устойчиво развитие претърпя синхронно с еволюцията на Евросъюза изменение, като разшири все повече обхвата на секторите, които пряко се отнасят до областта на информационните технологии и информационната политика. Първоначалната основа на информационната политика е в политическия достъп до определени информации, свързано с процеса на вземане на решения в европейските институции. Но преди това в продължение на много години в рамките на (Съвета на Европа) бе търсено международ-

но сътрудничество за да се превърне правото на достъп до официални документи в част от общите регламенти, което намира своето начало в Европейската конвенция за правата на човека от 1950 г., а чрез това и като реалност на Стария континент.

Набелязаните стратегии на Европа за устойчиво развитие и просперитет, основани на икономиката на знанието се реализират в изключително сложна среда през последните 10 години. Преоценките на програма Европа 2010 се изразяват в извеждането на преден план на задачи, които са ориентирани към реализиране на социална пазарна икономика. Този процес е непосредствен, а източноевропейските страни, които се присъединяват по-късно към ЕС и за които социалната пазарна икономика далеч не е същата по съдържание, обхват и ресурси, както в клуба на големите, имат своите затруднения и резерви. Постепенно постигането на устойчиво икономическо развитие и социална кохезия се обединяват в дефинираните три приоритета: *интелигентен растеж, устойчив растеж, приобщаващ растеж*. [1]. Идеята е, че осъществяването на икономическо развитие, основано на знания и иновации, би осигурило ефективна икономика, устойчиво използване на ресурсите, високи равнища на заетост на населението, стимулираща социална и териториална кохезия. Еманацията на всички постигнати резултати и обединени усилия на страните-членки на ЕС би се фокусирала в постигане на т-нар. „пета свобода“ или свободното движение на данни, пряк резултат от развитието на глобалното информационно общество.

През 2016 г. ЕС съзнава необходимостта от актуализация на целите и понятията спрямо съвременните предизвикателства. Това е и време на огромни препятствия пред устойчивото развитие. В този смисъл се очертават следните направления, които са негови актуализирани подтеми. Тежестта на отговорностите за бъдещото развитие на ЕС означава и отговорност за бъдещето на човечеството и ето защо изпъкват по-ясно сфери като социалната кохезия. Европейската комисия отчита, че милиарди от гражданите продължават да живеят в бедност и им се отрича достоен живот. Има нарастващи неравенства в и между страните. Огромни са различията във възможностите, богатството и властта. Безработицата, особено младежката е също сред основните грижи на ЕС. Не само това. Устойчивостта засяга и глобалните заплахи за здравето, по-честите и интензивни природни бедствия, спираловидния вътрешен конфликт между богати и по-бедни страни-членки. Както тези проблеми, така и екстремизмът на насилието, тероризмът и свързаните с него хуманитарни кризи и принудителното изселване на хора заплашват да обърнат хода на напредъка в развитието на ЕС през последните десетилетия. Изчерпването на природните ресурси и неблагоприятните последици от влошаването на околната среда, включително опустиняването, сушата, деградацията на земите, недостига на сладка вода и загубата на биоразнообразие, добавят и задълбочават списъка с предизвикателствата, пред които е изправено човечеството като цяло. Промените в климата са едно от най-големите предизвикателства на нашето време и неблагоприятните им въздействия подкопават способността на всички страни да постигат устойчиво развитие. Увеличаването на глобалната температура, повишаването на морското равнище, подкисляването на океана и други въздействия, свързани с изменението на климата, сериозно засягат крайбрежните райони. От друга страна информационните потоци са предпоставка за глобализиране на икономика, по-специално финансовите услуги и комуникационните мрежи, които свързват по същество разпръснати дейности, местни въпроси и интереси в съвместен механизъм за управление [6].

Така понятията и развитието на стратегията за устойчиво развитие претърпяват сериозно изменение. В обосновката на новия план ЕК отбелязва важен момент, свързан с информационната политика и начина на комуникация с обществеността в аспекта на отразяване на проблемите, пред които устойчивото развитие се изправя. Комисията призна, че основните данни за няколко от целите остават недостъпни и призова за по-голяма подкрепа за събирането на

информация за изграждането на капацитет в държавите-членки за разработване на национални и глобални базисни бази данни, където те все още не съществуват. Комисията се ангажира да се справи с тази празнина при събирането на информацията, за да се отрази и възприеме в обществото по-добре измерването на напредъка, по-специално за целите, които нямат ясни цифрови индикатори.

Заради националните разлики – различните подходи, визии, модели и инструменти, ЕС постави нови 17 цели за защита на екосистемите, социалното развитие и бъдещето на планетата в най-широк план във връзка с приетите от ООН такива. За основа се взе Рамковата конвенция на Организацията на обединените нации по изменение на климата. Това е основният международен междуправителствен форум за водене на преговори по глобалния отговор на изменението на климата.

Както целите, така и подходите на ЕС се променят динамично и при отчитане на нараналите заплахи трансформира вътрешноевропейските си политики. Все по-голямо значение има вътрешната конвергенция на различните политики. В този смисъл все по-голяма е необходимостта от използване на всичките предимства на информационното общество и създаването на подходяща прозрачна среда, която да подсили доверието на европейските граждани към общностните политики.

От разширяване на определението за устойчиво развитие следва, че целта за постигане му включва интегрирането на икономически, екологични и социални цели. Така то обхваща широк кръг от взаимно свързани проблеми и в трите аспекта. Затова устойчивото развитие по-скоро се третира като концепция за „идеалното състояние“ на обществото, към което човечеството се стреми. Тук се получава и парадоксът. От една страна проблеми на ЕС като финансовата криза и миграцията в последните 10 години доказваха необходимостта от засилена координация и интеграция. От друга страна, обаче, подкрепата за по-тясно сближаване на страните-членки и солидарността намаляват. Много хора смятат, че европейската интеграция се случва без тях и техните национални парламентарни институции, че все повече власт се съсредоточава в анонимния и неясен „Брюксел“ [2]. Информационното общество също не се оказва панацея за решаване на всички проблеми, но европейската интеграция не може да върви напред без подкрепа за обявените основни ценности на Европа. Това касае пряко информационната политика, която определя правилата за постигане на глобално информационно общество. Медийният бизнес е неделима част от индустриалния капи-

тал и преливането на ресурси. Така медийната комуникационна среда става основен съучастник в създаването и задоволяването на изкуствени потребности, които са предпоставка за зараждането на хиперконсуматорско общество (чиито ценности са манипулирани с цел търговска печалба) [3]. ЕС не може да продължи да гледа на своята легитимност просто като на икономически показатели, а трябва да намери начин да оценява и степента на демократично самоопределение, за която е допринесъл с цялостното си развитие. Идеята, че по пътя на споделяне на своя суверенитет европейските държави могат да осигурят заедно правото на самоопределение, което да гарантира икономическото им и социално статукво не се оказва автентична. Ако всяка от тях, обаче, действа на своя глава, всички страни са изправени пред опасността да станат играчка в ръцете на глобализацията и на новите властови взаимоотношения, както и на преразпредерението на центровете на власт извън ЕС. Неравномерно развитото и небалансирано общество е извън аспекта на устойчивото развитие. Глобалната грамотност, социалното възраждане и създаването на електронните инфраструктури са причини за новата икономика, в която силата на ума, а не машинната мощ е съществен фактор. Щом се променя представата за производствен процес и значението на различните ресурси в него, следователно и устойчивото развитие може да е част от превенцията срещу ефектите на глобализацията, които засягат сигурността на човешкия ресурс.

2. Глобалните предизвикателства

Въпреки скептицизма към засилващата се централизация на политическия процес в ЕС, нараства очакването към Съюза да намери отговор на неотложните глобални предизвикателства. Съществува широко разбиране, че Европа трябва да действа обединено, ако иска да има думата за глобалното развитие. Критичен ще бъде въпросът за това как да се постигне по-дълбока интеграция, особено по отношение на осигуряването на демократична прозрачност и обществено участие. Един Европейски съюз, в който мъжете и жените се чувстват политически обезсилени, а същевременно трябва да поемат отговорност за тежки политически грешки както на национално, така и на общностно ниво, не може да представлява устойчив модел. В момент, в който ЕС прехожда в нова фаза на политическа интеграция, има нужда от открит дебат за структурата и политическия обхват на обединението. От това, кои тенденции ще надделят – децентрализацията или обратно – кон-

солидацията, зависи бъдещето на света и неговото развитие.

Финансовата криза, например, е резултат от отказ от изпълнението на ангажимента за добруване на цялата общност – от една страна допускане на прекомерна задължнялост и манипулирана статистика, а от друга – неспособност да се спазва Пакта за стабилност. Кризата с дълга е същото такова изпитание, както мигрантската вълна и е нещо като тест за солидарността между държавите-членки и тяхната готовност да поемат отговорност една за друга. Днес в общественото съзнание ЕС продължава да се основава на тезата за солидарност, което е и потенциалът на информационното общество. ЕС трябва да демонстрира ценността на либералната конституционна държава, социалната и екологична пазарна икономика и смисъла на наднационалната интеграция, да покаже, че този модел е устойчив. Така устойчивото развитие вече не е предимно регионален и екологичен проект, той става основополагащ за бъдещото развитие на ЕС. По-обхванат план за устойчиво развитие, включващ елементи и от общата външна политика и политиката на сигурност, би бил най-успешният път за налагане на този нов политически модел. За да спечели обществена подкрепа в контекста на информационната политика, ЕС има нужда от нови ключови проекти, които да насърчат по-динамични форми на сътрудничество и ясно да демонстрират добавената стойност, която Европа носи. Става въпрос за проекти, които създават нова основа за легитимация на ЕС, но не отвъд опазването на мира, сигурността и свободата. Преди всичко съюзът трябва да бъде съюз за демокрация, но също и за социален и екологичен напредък.

3. Изводи и препоръки

Налага се да се предефинира и понятието „демокрация“. Необходима е демокрация космополитна по дух и реална на практическо ниво. Такава, която *да регулира мрежовото общество и мрежовата държава*, преодолявайки новите разделения на ресурси и власт. В този смисъл устойчивостта добива ново съдържание като споделена виртуалност. Функциониращите мрежи и хората в тях се нуждаят от общи културни кодове, ценности и значения, без да бъдат изключвани от процеса някакви общности. За да може мрежата да се развива отворено и да регулира ефективно регулацията трябва да зачита индивида и неговите права. Отказът да хората да бъдат „сенки на глобалните потоци“ е значимо средство за социална промяна.

Информационната стратегия на ЕС в последните години се разглежда и като подпомагане на възможни промени в качеството на соци-

алния живот чрез програмата за „изграждане на информационно общество“. Тази техника на социално планиране формулира визии за бъдещето, която да моделира цялостна социална картина, предполага консенсус по отношение на този въпрос сред отговорния политически елит. Той регулира управляваната концентрация на ресурси и разглежда образованието в сектора на информационното общество, което се възприема като приоритетна област от особено икономическо значение. Дизайнът и писането на информационни стратегии картират логиката на мрежата на глобализирания свят, така че по отношение на изграждането на информационното общество можем да разделим политиките на всяко подсистемно ниво. Европейският съюз следва наднационална политика, докато повечето държави са разработили свои собствени стратегии и на национално равнище, въпреки че те играят все по-малка роля и на някои места на практика не работят. Плановете се правят на регионално ниво, още повече, че проектирането на „интелигентни градове“, цел на устойчивото развитие, също могат да се разглеждат като част от групата на информационните стратегии. Процесите, които протичат в ЕС се характеризират със същите основни черти, характерни за глобализацията – регионализация и изоставане на периферните региони и концентрация на капитал в по-богатите държави на Общността. В този контекст информационната политика и в частност изграждането на глобалното информационно общество изостават значително от истинските всеобхватни цели на хилядолетието.

Целите на хилядолетието са формулирани в редица документи, особено са структурирани в Хартата от Окинава за глобално информационно общество. [4] Идеята за глобалното информационно общество се заражда извън ЕС, поради което той остава по-назад в развитието на секторната политика. Основната характеристика на Хартата е, че приема информационното общество като най-значима, за последния век, производителна сила и определя насоките на новата глобална посока на развитие. Информационните и комуникационни технологии (ИКТ) са основно средство за социален просперитет, според Хартата. Още във втора точка се фиксира, че новият реорганизиран и балансиран за участниците на пазара производствен процес ще доведе до устойчив растеж и така се дефинира връзката между информационното общество и устойчивото развитие.

Според авторите на Хартата глобалното информационно общество ще доведе до повишаване на общественото благо, насърчаване на социалното сближаване, нова мотивация на работната сила за пълна реализация на своя по-

тенциал за укрепване на демокрацията, повишаване на прозрачността и отчетността в управлението, защита правата на човека, засилване на културното многообразие, както и за насърчаване на международния мир и стабилност. Този идеалистичен възглед, както и принципът за не изключване и пълен достъп на всеки до благата на информационното общество са основополагащи за международните и европейски стратегии за развитие на ИТК сектора.

Устойчивостта на това общество зависи от демократичните ценности, които насърчават развитието на човека като на свободния поток на информация и знания, взаимна толерантност и уважение към различията, се казва в Хартата. Дефинира се и понятието „цифрово разделение“, като се споменава, че общите усилия в тази посока трябва да се обвържат и със сигурността на мрежите. Споменава се и необходимостта от ново планиране и макроикономическо управление съобразно развитието на информационните мрежи. Определя се и принципът за максимизиране на социалните и икономически ползи.

На международно ниво първите основополагащи принципи се приемат в рамките на Световната търговска организация (СТО) относно регулацията на електронната търговия и механизмите на облагане, приемане на оперативни съвместими технически стандарти, на защитни механизми за потребителите в трансграничните спорове, защита на личните данни при масово въвеждане на електронния подпис. Определят се и мерките в рамките на срещите на Г8 срещу кибер престъпленията. Хартата залага и приоритетите в действията срещу изостаналостта и регионализацията в дадени държави, където се отчита, че информационното общество ще се наложи със забавяне. В документа се набелязва и план за въвеждане на мобилен Интернет, както и програмата за учене през целия живот във връзка с динамизиране на развитието в информационното общество. Определят се и правила за достъп до мултимедийните ресурси за малките и средни предприятия, които са по-уязвими спрямо глобалните процеси на сливане и окрупняване на корпорациите. Но от друга страна информационното общество дава възможност за изравняване на конкурентните предимства на различните по обем и ресурсно обезпечавани субекти.

Хартата завършва с рамката на конкретните действия на международно ниво. На принципа, че глобалните проблеми изискват глобален отговор са дадени препоръки за формулиране на програми, които да насърчават растежа.

Заклучение

В тази връзка ЕС също разви своята информационна политика. Целите на хилядолетието за устойчиво развитие са част от глобалната отговорност за развитието на света. ЕС е ангажиран с този процес чрез отварянето на пазарите си, защита на потребителските интереси и дори чрез установяване на технически стандарти. Секторът на информациите и комуникациите е сред най-динамично развиващите се в ЕС и в света. В този смисъл Общността е изправена пред огромни предизвикателства, защото е възприемана като фактор на стабилността в света. Ролята на геополитически фактор ще играят в бъдеще онези регионални съюзи, които най-ефективно приложат принципите на устойчивото информационно общество.

Литература

1. *Европа 2020. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж*. Брюксел. 3.3.2010 г.
2. *Солидарност и сила. Бъдещето на Европейския съюз*. Зелена европейска фондация. Фондация „Хайнрих Бьол”. Белгия. 2011. стр. 6.
3. Тодоров, П. *Медии в криза*. Авангард. София. 2011. стр. 27.
4. *Харта от Окинава за глобалното информационно общество*. 2012. т. 2. стр. 1.
5. Brüggemann, M. *How the EU Constructs the European Public Sphere: Seven Strategies of Information Policy*. Bremen. 2005. p. 6.
6. Jenkins, H. The cultural logic of media convergence. *International journal of cultural studies*. [<http://educ.ubc.ca/faculty/bryson/565/jenkinsconvergence.pdf>].
7. Webster, F. *Theories of Information society*. International Library of Sociology, Lancaster University. 2006.

THE SINGLE EUROPEAN INFORMATION SOCIETY THROUGH SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Elitsa Dimova

Neofit Rilski South-West University, Blagoevgrad, Bulgaria

Abstract

The term “information society” is generally used in a very broad sense, but mostly as a term that reflects the technological development of the media and channels of communication with different audiences in society. This is somewhat justified because, for convenience, the researchers have accepted that the term includes the effects of the accelerated economic, political and social transformation of the world that is a consequence of the information society. From today's point of view and in the scientific sense of the word, information is perceived as a key resource for the development of society. For this reason, it is an important factor for sustainable development. This means that sustainability is not just a concept related to ecology and social stability, as is its primary definition. It is seen as an opportunity for the EU to consolidate itself internally despite centrifugal trends with the help of information policy and adequate use of the resources of the information society.